

Skandinaviskt vaktombyte inom NATO

Madelene Lindström

Skandinaviskt vaktombyte inom NATO

Den 1 oktober 2014 tillträdde Jens Stoltenberg som NATO:s nye generalsekreterare. Stoltenberg, som är norsk fd. socialdemokratisk statsminister, gjorde sig i yngre år känd som fredsaktivist och kärnvapenmotståndare. Stoltenberg efterträder Anders Fogh Rasmussen, tidigare dansk statsminister från det borgerliga partiet Venstre med starka band till USA. Utnämningen av Stoltenberg har gett upphov till frågor om hans förmåga att hantera Ryssland och hans åsikter i kärnvapenfrågan. Men hur stor roll spelar egentligen generalsekreteraren i en mellanstatlig organisation som NATO? Hur kan skiftet mellan Fogh och Stoltenberg påverka NATO:s policy inom olika områden? Vilken roll kan Stoltenberg, med sina nära band till den svenska socialdemokratin, få för Sveriges relationer till NATO?

Rollen som NATO:s generalsekreterare

Den politiska linje som NATO och generalsekreteraren ska driva bestäms av medlemsländerna. Ytterst beslutas den i Nordatlantiska rådet (NAC), som under generalsekreterarens ledning i olika konstellationer samlar regeringschefer, utrikes- respektive försvarsministrar samt ambassadörer. Även om generalsekreterarens formella ”makt” är mycket begränsad är rollen betydande för att skapa samförstånd mellan medlemsländerna i en konsensusstyrd allians som NATO. Generalsekreteraren kan också i viss mån styra agendan genom att föreslå punkter för diskussion och underlag för beslut.

NATO:s generalsekreterare har tre huvudsakliga arbetsuppgifter. Förutom att vara ordförande i NAC och en rad andra kommittéer¹ ska han vara alliansens främsta talesman och representera alliansen offentligt gentemot andra internationella organisationer, media och allmänheten. Han ska också leda organisationens interna arbete.²

¹ Generalsekreteraren leder bl.a. Nuclear Planning Group, NATO-Rysslandsrådet, Euroatlantiska partnerskapsrådet, Medelhavets samarbetsgrupp samt NATO-Ukraina kommissionen och NATO-Georgien kommissionen.

² NATO:s officiella hemsida (30 september 2014) ”Secretary General” tillgänglig online: http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_50094.htm

NATO är i huvudsak en politisk organisation med militära resurser, inte tvärtom. Generalsekreterarposten i NATO innehas av tradition alltid av en europé medan NATO:s högsta militära befälhavare (SACEUR) hittills alltid har varit en amerikan. NATO hade fram till utnämningen av Fogh (2009) och Stoltenberg (2014) en tradition av att främst hämta sina generalsekreterare från den krets som utgörs av medlemsländernas utrikes- och försvarsministrar.³ Fogh och Stoltenberg, bägge med lång erfarenhet som statsministrar, är därför ovanligt tungt politiskt meriterade för denna post. Att NATO för andra gången på relativt kort tid utnämner en tidigare statsminister är ett tecken på att man vill ge posten ökad tyngd. Stoltenberg har, likt Fogh, ett betydande politiskt kapital i det att han som tidigare statsminister personligen känner, eller i alla fall har träffat, de flesta av medlemsländernas stats- och regeringschefer tidigare – inte minst inom NATO:s ram.⁴

Utnämningsprocessen

Valet av generalsekreterare sker genom informella diplomatiska överläggningar mellan medlemsstaterna. Ett starkt stöd bland de allierade är en förutsättning för att bli utnämnd. Utöver personfrågan och balansen mellan nord och syd samt proportionalitet mellan alliansens stora och små länder brukar topputnämningarna påverkas av vilka andra poster som ska tillsättas, inte minst inom EU.⁵

Tyskland nominerade Stoltenberg till generalsekreterarposten och var tillsammans med USA och Storbritannien särskilt drivande i utnämningen av honom.⁶ USA verkar således ha förlåtit honom för att han i sin ungdom deltog i en protest mot Vietnamkriget

³ Carnegie Europe (9 januari 2014) ”NATO After Rasmussen and the U.S. Pivot to Asia”

⁴ Lindström, M; Lindvall, F; (2009) ”Reformera eller vända om? NATO:s fortsatta transformering och dess betydelse för Sverige” (s.44) FOI-R-2920-SE.

⁵ Intressant att notera är att Polens premiärminister Donald Tusk utnämndes till ordförande för Europeiska rådet och att Italiens utrikesminister Federica Mogherini tilldelades posten som EU:s höga representant i utrikesfrågor den 30 augusti 2014. ABC nyheter (18 mars 2014) ”Stoltenberg skal være het kandidat som NATO-sjef”.

⁶ Aftenposten (28 mars 2014) ”Slik fikk Stoltenberg NATO-jobben”.

som urartade i stenkastning mot den amerikanska ambassaden i Oslo.⁷ Även om den franske presidenten François Hollande likt Stoltenberg är socialist uppges norrmännen ha varit osäkra på det franska stödet eftersom Stoltenberg själv inte talar franska (franska och engelska är de officiella arbetsspråken inom NATO).⁸

Utnämningen av Stoltenberg som NATO:s generalsekreterare är den tyngsta internationella post Norge haft sedan Trygve Lie var FN:s generalsekreterare (1946–1952).⁹ Det är tredje gången en norрман formellt kandiderat till generalsekretarposten i NATO.¹⁰ Då nationalitet är viktigt i NATO-sammanhang och Fogh var dansk var det många som trodde att hans efterträdare skulle bli en kandidat från Syd- eller Östeuropa.¹¹ Ett tecken på att Stoltenberg åtnjöt ett brett stöd var att tillsättningsprocessen gick väldigt snabbt: Stoltenbergs kandidatur blev känd i media i mars 2014 och bara fem dagar senare stod det klart att Stoltenberg skulle få generalsekreterarjobbet.¹² Stoltenbergs kandidatur kantades inte heller av öppna protester från andra allierade, vilket var fallet när Fogh valdes 2009 och Turkiet offentligt opponerade sig mot utnämningen.¹³ Att diskussionerna hölls i en snäv krets var sannolikt också ett resultat av omvärldsläget: att medlemsstaterna öppet konkurrerat om generalsekreterarposten hade inte varit önskvärt i en tid då

7 Foreign Policy in Focus (FPiF) (9 april 2014) "A Dove Heads up Hawkish NATO" (Ian Davis)

8 NewsinEnglish.no (3 april 2014) "Stoltenberg's road to NATO"

9 Aftenposten (28 mars 2014) "Slik fikk Stoltenberg NATO-jobben". Nämnas bör dock att norrmannen Thorbjörn Jagland är generalsekreterare Europarådet. Europaportalen (25 juni 2014) "Europarådets generalsekreterare historiskt omvald".

10 År 1988 var norske statsministern Kåre Willoch aktuell som NATO:s generalsekreterare men förlorade mot Manfred Wörner; försvarsminister Kristin Krohn Devold var aktuell 2004 då Jaap de Hoop Scheffer valdes. Aftenposten (23 mars 2014) "Norwegian ex-PM to be next NATO chief"

11 I förhandsdiskussionerna nämndes bl.a. den tidigare italienske utrikesministern och Europakommissionären Franco Frattini, Polens utrikesminister Radoslaw Sikorski, Storbritanniens förre försvarsminister Liam Fox, tyska försvarsministern Thomas de Maizière, Belgien försvarsminister Pieter de Crem, Turkiets president Abdullah Gül, EU-kommissionens ordförande José Manuel Barroso och Norges försvarsminister Ine Eriksen Søreide. Aftenposten (28 mars 2014) "Slik fikk Stoltenberg NATO-jobben"; ABC nyheter (18 mars 2014) "Stoltenberg skal være het kandidat som NATO-sjef".

12 Den norska regeringen lyckades hålla processen hemlig från oktober 2013 fram till den 18 mars 2014 då italienska La Repubblica skrev att Stoltenberg var en favorit för jobbet. La Repubblica (18 mars 2014).

13 Den turkiska oppositionen grundade sig i den s.k. Muhammedkarikatyr-krisen 2006 och Turkiet ska i samband med detta också ha framfört en rad krav i utbyte mot sitt stöd för Fogh Rasmussens kandidatur. Efter överläggningar mellan Obama och president Erdogan tystnade emellertid de turkiska protesterna. Lindström, M; Lindvall, F; (2009) "Reformera eller vända om? NATO:s fortsatta transformering och dess betydelse för Sverige" (s. 47-48) FOI-R—2920—SE.

organisationen ska stå enad utåt. Det har dock lyfts fram krav på en mer öppen och transparent utnämningsprocess.¹⁴

Valet av Stoltenberg handlade sannolikt också om timing och vilken fråga som dominerar NATO:s dagordning. Krimkrisen flyttade NATO:s fokus från Syrien och Medelhavsregionens problem till NATO:s norra och östra delar.¹⁵ Signaleffekten av att en representant för ett av NATO:s grundarländer, som gränsar till Ryssland, tar över då NATO som organisation går tillbaka till grunduppgiften, dvs. att skydda medlemsländernas territorier, ska inte underskattas.

Såväl danska som norska regeringar prioriterar NATO-samarbetet, oavsett partifärg, och har en lång tradition av goda relationer till USA.¹⁶ En av Stoltenbergs första politiska gärningar var när han i sin ungdom fick igenom att Arbeiderpartiets ungdomsförbund skulle ändra sin tidigare uppfattning om att Norge borde lämna NATO.¹⁷ Norge har inom NATO ett rykte om sig att inta en konstruktiv hållning och har under Stoltenbergs tid som statsminister blivit ett av de NATO-länder som satsar mest på försvarsmakten.¹⁸ Kopplat till EU-NATO-relationen kan nämnas att Stoltenberg är förespråkare för ett norskt EU-medlemskap.¹⁹

NATO tar som sagt alla beslut i konsensus, vilket gör att generalsekreteraren måste vara bra på att ta fram kompromisser mellan de 28 medlemsländerna. Detta är en uppgift Stoltenberg torde vara väl lämpad för med sina nationella erfarenheter av att leda en koalitionsregering.²⁰ Även Fogh hade innan han tillträdde som NATO:s generalsekreterare under flera års tid lett en koalitionsregering.²¹ En fördel som ibland brukar framhållas

14 NATO Watch (27 januari 2014) "Who is in the frame to be the next NATO Secretary General?" (Nigel Chamberlain och Ian Davis)

15 SvD (24 mars 2014) "Därför blir Stoltenberg ny Natochef" (Mikael Holmström)

16 SvD (24 mars 2014) "Därför blir Stoltenberg ny Natochef" (Mikael Holmström)

17 Aftenposten (23 februari 1985) "Norsk brytning med Nato vårt mål"; Aftenposten (24 mars 2014) "Fra NATO-motstander som ung til NATO-topp i dag"

18 Kulturnett (29 mars 2014) "Stoltenberg appointed new NATO Chief"

19 SvD (24 mars 2014) "Därför blir Stoltenberg ny Natochef" (Mikael Holmström); NATO:s officiella hemsida (1 oktober 2014) "Press conference by incoming NATO Secretary General Jens Stoltenberg".

20 Den första regeringsperioden (2000-2001) regerade *Arbeiderpartiet* i minoritet och under den andra regeringsperioden (2005-2013) samlade Stoltenberg en rödgrön koalitionsregering med *Arbeiderpartiet* (Ap), *Sosialistisk Venstreparti* (SV) och *Senterpartiet* (Sp). VG (28 mars 2014) "Norges NATO-ambassadør var med på utnevnelsen - En ren fornøyelse å utnevne Jens"

21 Fogh Ramussen ledde en koalitionsregering mellan Venstre och Konservative Folkeparti (2001-2009). Lindström, M; Lindvall, F; (2009) s.44. "Reformera eller vända om? NATO:s fortsatta transformering och dess betydelse för Sverige" FOI-R—2920—SE

med politiker från de nordiska länderna är just att de kommer från en tradition av ”förhandlingsparlamentarism” där kompromisser och förhandlingar är vardag vilket gör dem väl lämpade att leda mellanstatliga organisationer.²²

En invändning som framförts mot Stoltenberg är att han, utöver en kortare militärtjänstgöring i armens infanteriträningscenter, inte har någon försvarspolitisk profil.²³ Med en akademisk bakgrund som nationalekonom är ekonomi och budgetfrågor istället hans starka kort.²⁴ En viktig fråga Stoltenberg behöver adressera internt – och som kanske hade varit lättare med försvarsbakgrund – är dock att se till att skillnaderna i uppfattning mellan NATO:s militära och politiska del inte växer. I samband med översynen av NATO:s nya kommandostruktur fördes det t.ex. fram ett missnöje kring att den politiska delen inte hörsammar eller har förståelse för de militära behoven.²⁵

NATO:s utmaningar – toppmötet i Wales satte kursen

I sitt första tal som NATO:s generalsekreterare fastslog Stoltenberg tre prioriteringar som han avser att driva: verka för ett starkt NATO; hålla närområdet stabilt genom att samarbeta med partners och bibehålla ett starkt transatlantiskt samarbete.²⁶ NATO:s framtida utmaningar adresserades också vid toppmötet i Wales som satte kursen för Stoltenbergs arbete.

Relationen med Ryssland

Rysslands illegala annektering av Krim och den fortsatta aggressionen mot Ukraina har i grunden förvandlat NATO-Ryssland-relationen. Det är en mycket spänd diplomatisk situation Stoltenberg har att hantera. Som en jämförelse kan det vara intressant att påminna om att Foghs första tal som generalsekreterare var helt och hållet tillägnat Ryssland och vikten av ett strategiskt partnerkap.²⁷ Under sin tid som dansk statsminister hade Fogh drivit igenom en total omställning av det danska försvaret – från ett invasionsförsvaret till ett litet insatsförsvaret. Ett motiv till omställningen var att det ryska hotet hade upphört att existera när det kalla kriget tagit slut. Som generalsekreterare för NATO har Fogh

22 The Economist (12 juli 2014) ”The Nordics in charge: A Scandinavian wave. How the Nordics get so many senior international positions”.

23 Aftenposten (19 mars 2014) ”Stoltenberg et overraskende navn som NATO-sjeff”.

24 NATO:s officiella hemsida ”Biography Jens Stoltenberg”.

25 Ellend, J; Lindström, M; Winnerstig, M; (2014) (kommande)

26 NATO:s officiella hemsida (1 oktober 2014) ”Press conference by incoming NATO Secretary General Jens Stoltenberg”.

27 Anders Fogh Rasmussen (2009)

emellertid varit en av de allra mest kritiska rösterna mot Ryssland. Fogh publicerade nyligen en skrift där han målade ut Ryssland som en ”revisionistisk makt” som inte drar sig för att ”använda våld för att utöka sitt inflytande och sin kontroll över andra självständiga nationer”.²⁸

Stoltenberg är den första generalsekreteraren som kommer från ett land som har gräns mot Ryssland. Stoltenberg har vidare fått mycket god kritik för hanterandet av den över 40 år långa tvisten med Ryssland om den maritima gränsen mellan länderna.²⁹ Rysslands president Vladimir Putin har välkomnat utnämningen av Stoltenberg och uppger att de två har en bra relation.³⁰ Även Stoltenberg har beskrivit relationen som ett ”bra arbetsförhållande” med en ”god ton” samtidigt som han har understrukit att det inte hindrar en ”fri röst när det behövs” och att han nu representerar alla 28 medlemsländer.³¹ Redan tidigt var Stoltenberg intressant för rysk underrättelsetjänst. Stoltenberg hade fram till 1990 goda kontakter med en sovjetisk diplomat men avslutade dessa då den norska säkerhetspolisen meddelat att ”kulturattachén” också var KGB-agent.³²

Kopplat till Rysslands agerande på Krim blir en central uppgift för Stoltenberg att implementera de försäkransåtgärder som NATO enades om vid toppmötet i Cardiff. Genom en rad åtgärder inom ramen för *Readiness Action Plan (RAP)* ökar NATO insatsberedskapen i de östliga länderna. För Stoltenberg gäller det inte minst att se till att rotationen av övande förband på NATO:s östra flank fungerar. Hotbilden ser dock olika ut för alliansens medlemsländer. I öst upplevs hotet komma från Ryssland medan NATO:s södra medlemsländer oroar sig för flyktingströmmar från Nordafrika, och utvecklingen i Syrien, Irak och Libyen. En viktig uppgift blir därför

28 Anders Fogh Rasmussen (15 september 2014), ”The Future of Euro-Atlantic Security”, Carnegie Europe.

29 En stor del av det omtvistade området föll inom vad de flesta internationella fördrag skulle betrakta som norskt. Barents observer (15 september 2010) ”Norway and Russia sign maritime delimitation agreement”.

30 NRK (10 april 2014) ”Neppe endret forhold til Russland”; NRK (19 april 2014) ”Stoltenberg: Godt forhold til Putin”; NRK (19 april 2014) ”Putin roser Stoltenberg”.

31 NRK (10 april 2014) ”Neppe endret forhold til Russland”; NRK (19 april 2014) ”Stoltenberg: Godt forhold til Putin”; NRK (19 april 2014) ”Putin roser Stoltenberg”.

32 Stoltenberg hade kodnamnet ”Steklov” i rysk underrättelseinformation. Steklov är ett vanligt ryskt efternamn vilket Stoltenberg använde som alias när han spelade dataspel. KGB-agent Boris I. Kirillov blev efter uppdagandet om värvningsförsöket förklarad *persona non grata* i Norge. VG Nyheter (24 oktober 2010) ”Kodenavn «Steklov»”; Dagbladet.no ”Ikke alle får nick tildelt av KGB. Men Jens Stoltenberg er ikke som andre gamere”.

att se till att alliansens samtliga medlemsländer upplever att organisationen svarar upp mot de hot de identifierar mot sin säkerhet. Stoltenberg har meddelat att hans första resor som generalsekreterare går till Polen och Turkiet.³³

Internationella insatser och kampen mot terrorism

Även om alliansen drar sig ur Afghanistan militärt och kollektivt försvar kommer att präglade alliansens arbete de kommande åren är hotet från Islamiska staten (IS) en annan fråga Stoltenberg behöver vara beredd att hantera. Ett flertal allierade bidrar redan till den USA-ledda koalitionen mot IS och det är inte uteslutet att NATO kan komma att engageras framöver.

Trots att Stoltenberg i yngre år gjorde sig känd som fredsaktivist har Norge under Stoltenbergs ledning bidragit till ett flertal NATO-operationer. Stoltenberg stod bl.a. bakom George W Bushs beslut att skicka styrkor till Afghanistan efter terrorattentatet 2001 och han gav sitt stöd för alliansens ingripande i Libyen 2011. Stoltenberg torde således vara en "insatsberedd" generalsekreterare även om han kan komma att förespråka en försiktigare hållning och användningen av andra medel i kampen mot terrorism. I ett tal som har beskrivits som något av ett "Martin Luther King-ögonblick"³⁴ svarade Stoltenberg att Norge ska bemöta terrorattentatet i Oslo 2011 med "mer demokrati, större öppenhet och mer humanitet".³⁵

Kopplat till NATO:s engagemang i internationella insatser är det viktigt att Stoltenberg aktivt verkar för en välfungerande partnerskapsdialog med arabstaterna och att han utåt lyckas förmedla att en koalition av villiga allierade inte ska ses som ett misslyckande för alliansen.³⁶

Försvarssatsningar

En nygammal fråga Stoltenberg kommer att behöva övervaka är arbetet med att motverka nedåtgående försvarssatsningar. Behovet av att höja försvarsanslagen i Europa och få till en jämnare fördelning av försvarsutgifterna inom alliansen har länge varit ett mål för framförallt USA som har ansett att flera av Europas stater tagit för lätt på sin säkerhet. Vid toppmötet i Wales enades NATO:s medlemsländer om att inom en tioårsperiod försöka sträva mot att 2 % av BNP läggs på försvaret (varav 20 % på ny

33 NATO:s officiella hemsida (1 oktober 2014) "Press conference by incoming NATO Secretary General Jens Stoltenberg".

34 SvD (24 mars 2014) "Krossade rutor som ung – nu tar han över Nato".

35 Tal av Jens Stoltenberg vid minneshögtiden i Oslo domkyrka 24 juli 2011.

36 Foreign Policy in Focus (FPF) (9 april 2014) "A Dove Heads up Hawkish NATO" (Ian Davis)

utrustning samt forskning och utveckling).³⁷ Även om det är en mycket svår fråga så är det en fråga som Stoltenberg har viss vana av att hantera. Under Stoltenbergs tid som statsminister ökade Norges försvarsutgifter och Norge är idag det europeiska medlemsland som lägger ner mest pengar per capita på försvaret.³⁸

Kärnvapenfrågan

En annan intressant fråga är hur Stoltenberg kommer att hantera missilförsvaret och NATO som kärnvapenmakt. Diskussioner och beslut om NATO:s kärnvapenpolicy sker i Nuclear Planning Group (NPG) – en kommitté som generalsekreteraren är ordförande för. Kärnvapenedrustning är något Norge drivit hårt inom NATO. År 2010 riktade utrikesministrarna från Tyskland, Beneluxländerna och Norge ett öppet brev till NATO:s dåvarande generalsekreterare Anders Fogh Rasmussen om deras målsättning att föra upp frågan om avskaffande av NATO:s kärnvapen i Europa på alliansens agenda.³⁹ Stoltenberg har också själv deltagit i ett cykellopp mellan Oslo och Paris 1995 som en protest mot franska provsprängningar av kärnvapen.⁴⁰ Att vara kärnvapenmotståndare är emellertid inte oförenligt med att vara generalsekreterare i en organisation där kärnvapen alltid varit en viktig del av den gemensamma försvarspolicyn. USA:s sittande president Obama har själv sagt att han är emot kärnvapen. Frågan är hur man argumenterar för avskaffandet av kärnvapen. Även i denna fråga krävs det konsensus inom alliansen för ett framtida beslut om förändring av politiken.

Slutsats: fortsatt kontinuitet att vänta

Det är ett skandinaviskt vaktombyte på generalsekreterarposten, men det är två förhållandevis olika skandinaver vi ser. Även om den ideologiska höger-vänster skillnaden mellan Fogh och Stoltenberg inte är så stor då Stoltenberg tillhör högerflanken av socialdemokraterna⁴¹ så beskrivs de två ha förhållandevis

37 Estland, USA, Grekland och Storbritannien är idag de enda allierade som uppnår 2 %-målet. Lettland, Litauen, Polen, Rumänien och Turkiet tillhör den skara länder som sagt sig vilja satsa på att göra detsamma innan 2020. Se Wales Summit Declaration (punkt 14-15), 5 september 2014.

38 FOI:s databas över ekonomisk utveckling och försvarssatsningar 39 Tillgängligt online på: <https://www.armscontrol.org/system/files/Letter%20to%20Secretary%20General%20NATO.pdf>

40 SvD (24 mars 2014) "Så påverkar han Sveriges inställning"; Foreign Policy in Focus (FPF) (9 april 2014) "A Dove Heads up Hawkish NATO" (Ian Davis); Radio Free Europe (24 september 2014) "Profile: Who Is New NATO Chief Jens Stoltenberg?";

41 DN (28 mars 2014) "Stoltenberg blir ny Nato-chef".

olika ledarstilar⁴²: medan Fogh gjorde sig känd som en person som toppstyrde NATO och inte var rädd för att stöta sig med medlemsstaterna beskrivs Stoltenberg som en försiktig politiker och diplomat.

Att vara en god kommunikatör är en viktig egenskap som båda generalsekreterarna delar. Stoltenbergs ledarskap blev internationellt uppmärksammat efter vad som beskrevs som en statsmannamässig hantering av massakern på Utøya 2011. Han har också visat förmåga att bemöta kritik. Kritiken mot norska polisens och myndigheters beredskap vid Utøya 2011 och de krav på Stoltenbergs avgång som följde bemötte han med att svara att han tar sitt ansvar genom att sitta kvar och se till att förändringar verkligen blir gjorda.⁴³ Stoltenberg är också en ”modern” ledare som är aktiv på sociala medier som Twitter och Facebook. Stoltenberg har vidare visat att han inte är främmande för nya kommunikationssätt: i en nationell kampanjvideo i samband med den norska valrörelsen 2013 utgav sig Stoltenberg för att vara taxichaufför för att få höra vad väljarna verkligen tyckte.⁴⁴

Även om båda kommer från militärt och på andra sätt aktivistiska länder och är operativt engagerade i NATO har kritiker porträtterat Stoltenberg som en ”duva” – en antikrigsförespråkare som inte är lämpad att stå upp mot Ryssland.⁴⁵ I vilken riktning alliansen utvecklas under Stoltenbergs ledning kommer sannolikt bero mer på externa omständigheter än generalsekreterarens personlighet. Stoltenberg har ett starkt stöd av de fyra mäktigaste NATO-länderna – USA, Tyskland, Storbritannien och Frankrike – vilket indikerar att han har en bra grund att stå på.

Konsekvenser för Sverige – en mer nordisk dimension i alliansen?

Det är bra för Sverige att NATO:s generalsekreterare har en god förståelse för förhållandena i norra Europa.⁴⁶ Det finns många likheter mellan Fogh och Stoltenberg men en skillnad är att Fogh har beskrivits som ”superatlantiskt

orienterad⁴⁷ medan Stoltenberg är både atlantiskt och nordiskt orienterad.⁴⁸ Den norska inställningen är dock att det nordiska samarbetet är ett tillägg men aldrig kan ersätta säkerheten under NATO:s paraply.⁴⁹ Stoltenberg kan därmed användas som alibi mot att ett NATO-medlemskap skulle inverka negativt på det nordiska samarbetet.⁵⁰ Intressant att notera är att Jens Stoltenbergs far, Thorvald Stoltenberg, 2009 lade fram en rapport med förslag om hur det nordiska försvarssamarbetet kan vidareutvecklas.⁵¹ Att NATO:s två senaste generalsekreterare har kommit från små nordiska länder utmanar vidare bilden om att ett alliansmedlemskap innebär att man hamnar i händerna på stormakterna.⁵²

Utnämningen av Stoltenberg kan komma att påverka den partipolitiska debatten om ett svenskt NATO-medlemskap. Sveriges nye statsminister Stefan Löfven (s) har hyllat Stoltenberg och Arbeiderpartiet och har konstaterat att det ”finns inget annat parti i världen som står oss så nära”.⁵³ Stoltenberg är populär inom svensk socialdemokrati vilket kan avdramatisera NATO-frågan. Det blir svårare för svenska socialdemokrater att hävda att det är ”socialdemokratiskt” att vara emot NATO med Stoltenberg som NATO:s främste representant.⁵⁴

42 ETC (1 oktober 2014) ”Ville att Norge skulle gå ur – idag blir han NATO-boss”.

43 SvD (14 augusti 2012) ”Krav på Stoltenbergs avgång”; Expressen (13 augusti 2012) ”Stoltenberg tänker inte avgå - trots tuff kritik”

44 Dagens industri (26 februari 2012) ”Stoltenberg ska göra en Tony Blair”; NewsinEnglish.no (12 augusti 2013) ”Taxi stunt wins PR for Stoltenberg”.

45 The Wall Street Journal (26 mars 2014) ”A Questionable Choice for NATO’s Civilian Head: Former Norwegian Premier Jens Stoltenberg has peculiar views on nuclear deterrence and America’s role in the world.” (Sohrab Ahmari); Foreign Policy in Focus (FPIF) (9 april 2014) ”A Dove Heads up Hawkish NATO” (Ian Davis) etc.

46 SvD (28 mars 2014) ”Jens Stoltenberg blir ny NATO-chef”.

47 Lindström, M; Winnerstig, M; (s.21) ”Ett nytt Danmark med sikte på Europa? Dansk säkerhets- och försvarspolitik under regeringen Helle Thorning-Schmidt” (FOI-R-3630-SE)

48 CS Monitor (1 april 2014) ”New NATO head’s tough task: dealing with a resurgent Russia” (Valeria Criscione). Under regeringen Helle Thorning-Schmidt har dock Danmark visat en retoriskt mer positiv inställning till nordiskt samarbete. Lindström, M; Winnerstig, M; ”Ett nytt Danmark med sikte på Europa? Dansk säkerhets- och försvarspolitik under regeringen Helle Thorning-Schmidt” (FOI-R-3630-SE)

49 Norges Statsminister Erna Solberg (Høyre) har t.ex. markerat att nordiskt militärt samarbete aldrig kommer att påverka Norges relation och förpliktelser till NATO. Det demonstrerades i handling då normmännen bestämde sig för att köpa amerikanska F-35 (2008) istället svenska Gripen.

50 SvD (24 mars 2014) ”Så påverkar han Sveriges inställning”

51 Stoltenberg, Thorvald; (2009) ”Nordisk samarbeid om sikkerhets- og utenrikspolitikk”.

52 SvD (24 mars 2014) ”Så påverkar han Sveriges inställning”

53 Aftonbladet (14 juni 2014) ”Löfven tackade av Stoltenberg – och hälsade efterträdaren välkommen”

54 SvD (24 mars 2014) ”Så påverkar han Sveriges inställning”